

Samhällsrisker kopplat till klimatförändringar

Klimatanpassningsrådets arbete

Irene Bohman, Ledamot vid Nationella expertrådet för klimatanpassning

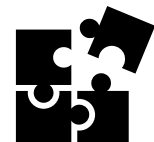
Vattenmyndigheten i Södra Östersjön vattendistrikt, Länsstyrelsen i Kalmar,
irene.bohman@lansstyrelsen.se

Expertrådets uppdrag 2.0

Expertrådet ska vart femte år besluta om en rapport som utgör underlag för den nationella klimatanpassningsstrategin.

Rapporten ska innehålla (reviderat uppdrag):

- En uppdaterad nationell klimat- och sårbarhetsanalys.
- En uppföljning och utvärdering av det nationella arbetet med klimatanpassning.
- En prioritering av anpassningsåtgärder utifrån en bedömning av risk, kostnad och nytta.
- Förslag på inriktning av det nationella arbetet för klimatanpassning.

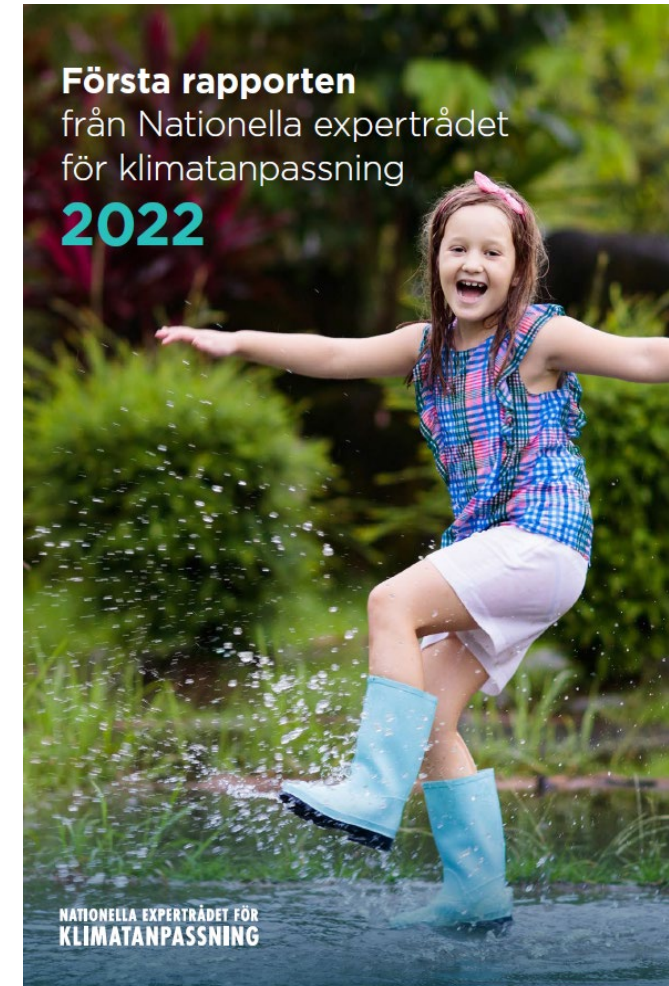

Expertrådets första rapport

Den första rapporten överlämnades till regeringen i februari 2022 – olika underlag låg till grund.

→ 168 åtgärdsförslag

Det är upp till regeringen att besluta om den vill ta expertrådets förslag vidare.

Expertrådets huvudbudskap

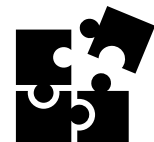
1. Krafttag behövs för att gå från planering till genomförande av klimatanpassningsåtgärder.
2. Klimatanpassning behöver ses som en civil säkerhetsfråga. Fysisk säkerhet och markanvändning, vattensäkerhet och matsäkerhet är tre betydande riskområden.
3. Arbetet med att minska klimatpåverkan och klimatanpassning behöver samordnas.
4. Nuvarande ansvarsfördelning, organisering, och styrmedel skapar otillräckliga incitament för klimatanpassningsåtgärder.
5. Klimatanpassning är nödvändig inom alla samhällsområden och på alla nivåer.
6. Åtgärder kan inte skjutas på framtiden.

Helhetssyn krävs för att hantera målkonflikter och nå synergieffekter (vatten, hälsa, klimat, rättvisa) samt undvika "missanpassning"

Ny nationell strategi - expertrådets kommentarer

- Expertrådet ser positivt på att rådets första rapport legat till grund för den reviderade klimatanpassningsstrategin. Majoriteten av rådets prioriterade åtgärder riktade till regeringen uteblir dock i strategin.
- Expertrådet mycket positivt på ansatsen regeringen gjort med att integrera klimatanpassning i alla relevanta politikområden och öka samarbetet mellan olika sektorer, för en effektivare och mer hållbar anpassning.
- Expertrådet noterar att rådets förslag att se klimatanpassning som en fråga om civil säkerhet och beredskap tagits väl emot och att kopplingen mellan klimatanpassning och krisberedskap genomsyrar flera delar i strategin.
- Expertrådet ser positivt på att strategin kompletterats med en nationell handlingsplan för klimatanpassning. Expertrådet hade dock önskar mer konkreta satsningar och åtgärder i närtid.
- Expertrådet är mycket positiva till att regeringen tillsatt en utredning med uppdraget att leverera förslag på ny lagstiftning med sikte på ansvarsfördelning och finansieringsmodeller kopplat till klimatanpassning. Expertrådet anser det olyckligt att möjligheten till ökad statlig finansiering är utesluten ur utredningsdirektivet.

Expertrådets 2:a rapport (dec 2026)

Förslaget till Expertrådets 2:a rapport är att arbeta fram en kortare huvudrapport som fokuserar främst på rekommendationerna till regeringen.

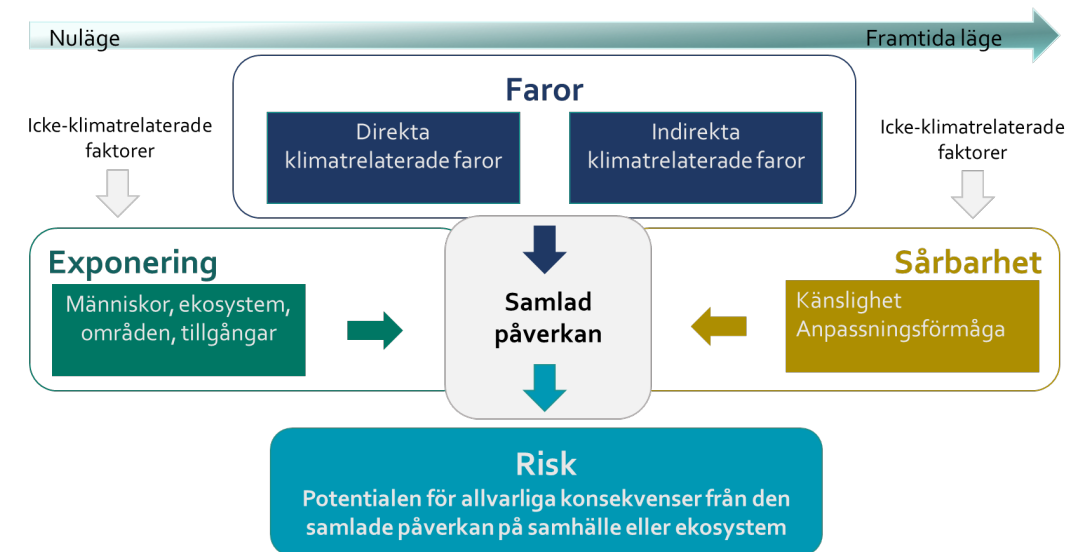
Huvudrapporten underbyggs av två bilagor:

- **Nationell klimat- och sårbarhetsanalys, KSA** – Innefattar bedömning av klimatrelaterade risker i olika delar av Sverige och för olika system.
- **Uppföljning och utvärdering** – Innefattar bland annat GAP-analys av nya strategin, underlag om lagstiftning och ansvar, samt uppföljning av åtgärder i nya klimatanpassningsstrategin.
- Dessutom kommer vi att belysa områden vi inte hann med i första rapporten - sociala aspekter, ungdomsperspektivet mm

Nationell klimat- och sårbarhetsanalys, KSA

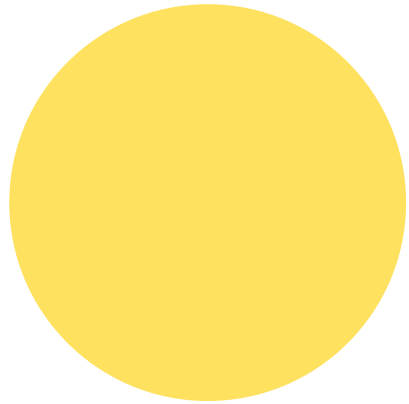
Syftet med en nationell KSA är att analysera och bedöma de främsta klimatrelaterade riskerna för samhälle och ekosystem i olika delar av Sverige.

- Metodutveckling och uppstart av arbetet under 2024.
- Inhämtar internationell erfarenhet.
- Dialoger och deltagande av olika aktörer en viktig del av arbetet!
- KSA:n färdigställs i början av 2026 som ett underlag till expertrådets andra rapport.

Annat på gång

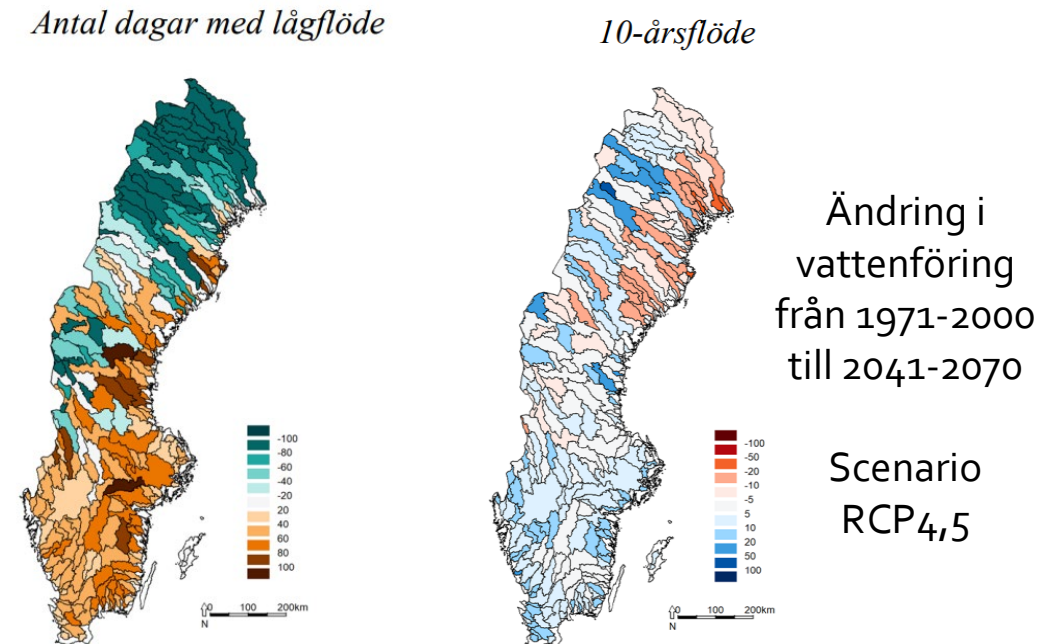
- Beställt underlag om byggnation i riskutsatta områden (2024)
- Beställt underlag om hinder och möjligheter i lagstiftningen kopplat till klimatanpassning (2024)
-
-

Samhällsrisker kopplat till klimatförändringen

Vad har vi att vänta i Sverige? – Varmare, torrare och blötare

- Mer nederbörd och kraftigare nederbördsextremer.
- Ökad sannolikhet för torka under sommarhalvåret.
- Ändrade flöden i våra vattendrag.
- Havsnivåhöjning.
- Fler "varma" och färre "kalla" extremer.
- Fortsatt ändring av säsonger.
- Mindre snö och is.
- Längre vegetationsperiod.

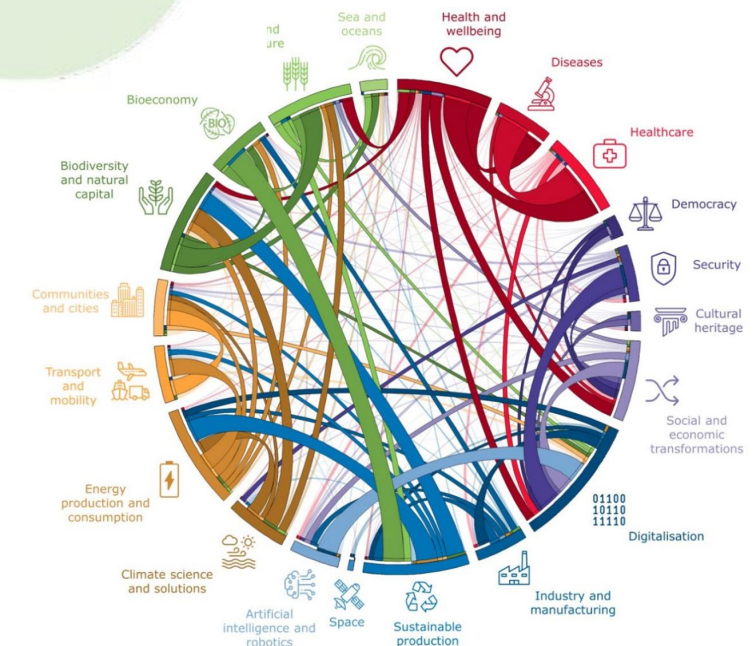

**Framtida utsläpp styrande för fortsatt
utvecklingstakt och därmed dimensionerande
för anpassningsbehoven**

Riskområden

Expertrådet föreslår att klimatanpassning ses utifrån grundläggande säkerhetsperspektiv:

- **Fysisk säkerhet och markanvändning** – skred, översvämning, försörjning, bebyggelse, sjukdomsspridning, biodiversitet ...
- **Vattensäkerhet** – vattentillgång för hälsa, försörjning, ekosystem och biodiversitet, politisk stabilitet ...
- **Matsäkerhet** – produktion, hälsorisker, handel inkl. insatsvaror ...

Helhetssyn – Vatten

Behov av att:

- integrera stad och land
- integrera land och vatten
- integrera inlandsvatten och havsvatten
- integrera olika behov i samhällssektorer
- planering över administrativa gränser
- integrera olika politik/sakområden
- integrera korta och långa tidsperspektiv

23 februari 2024

Höga flöden med risk för översvämning och under helgen förväntas vattennivåerna nå kritiska lägen. Det finns stor risk för översvämning runt framför allt Roxen och Glan.

10 augusti 2023

Risk för vattenbrist – trots Hans. Trots de stora regnmängder som ovädret Hans har fört med sig finns även denna vecka risk för vattenbrist i delar av Sverige, varnar Sveriges geologiska undersökning (SGU).

Avrinningsområde i fokus

- Markanvändning – avverkning, hårdgjorda ytor
- Bräddning från avloppsreningsverk
- Dagvattenhantering
- Tappningsregimer från dammar
- Vattenuttag
- Förorenade områden
- Naturbaserade lösningar – flexibel markanvändning, våtmarker, svämplan etc
- Skyddade områden – dricksvatten, Natura 2000

Februari 2024

Revingeby är bland de områden som drabbades av kraftiga översvämningar efter öppningen av dammluckorna i Vombsjön. Nu är frågan om försäkringsbolagen kommer ge ersättning för skadorna. Foto: Johan Nilsson/TT

15 augusti 2023

Ljungan har högt vattenstånd från ovädret Hans. Stugägare vid sjön Hålen har sedan onsdagen fått arbeta med att samla båtar, bryggor och andra ting som slitit sig och dragits med av veckans oväder. Nu har kraftverket öppnat dammarna vilket ökar risken för ännu högre vattenstånd. Foto: Peter Nässén/SVT

Augusti 2023

Stormen Hans fick Susabäcken i Åre att svämma över i och dra med sig lera och vägar. Foto: Räddningstjänsten/TT

Februari 2024

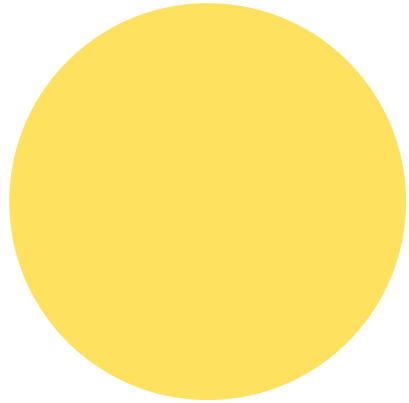
Den höga vattennivån har bland annat lett till att orenat avloppsvatten behövs bräddas ut i Finjasjön. Foto: Privat bild

Rättvisa i klimatanpassningsarbetet

- Vem betalar, vem tar del av nyttan, vem bestämmer och hur tas beslut, vem och vad värderas i denna process och vad anses skyddsvärt.
- Vem kan påverka beslut?
- Vem drabbas?
- Vem har råd att försäkra sig?
- Vem har råd att anpassa sin fastighet?
- Vem måste stanna i sin varma lägenhet?
- Fördjupas existerande orättvisor eller skapas nya orättvisor?

Förslag på åtgärder från expertrådet

Föreslagna åtgärder kopplat till översvämning - exempel

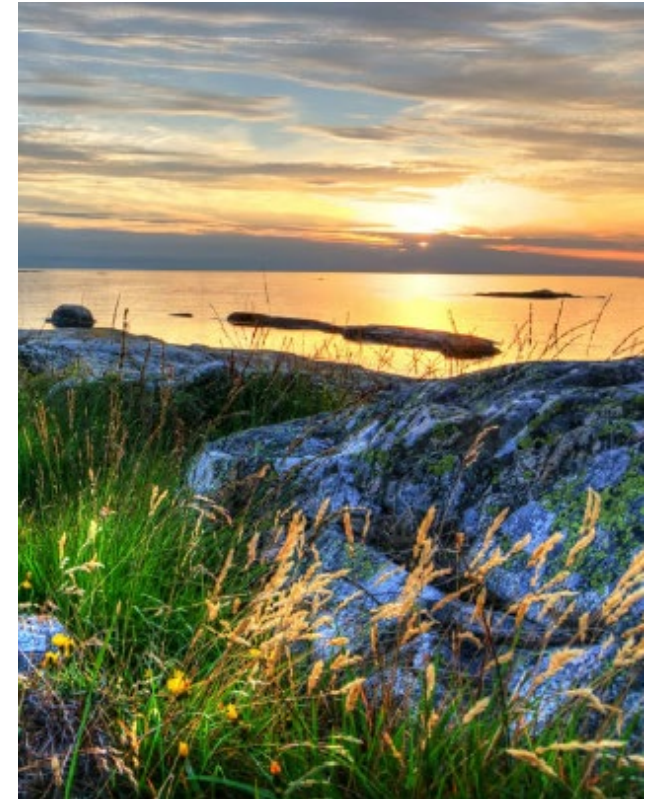
- Se över lagstiftning som styr klimatanpassning för en mer effektiv och långsiktig klimatanpassning av den bebyggda miljön.
- Stöd till investeringar med stor klimatanpassningsnytta med betoning på mångfunktionalitet, genom ex. ett "Klimatanpassningskliv".
- Tydliggör gränsdragningen mellan kommuners och fastighetsägares ansvar och rådighet .
- Stärk byggprojektörernas ansvar för klimatanpassning genom utökat och delat skadeståndsansvar.
- Främja implementeringen av naturbaserade, multifunktionella klimatanpassningsåtgärder.

Foto: TT

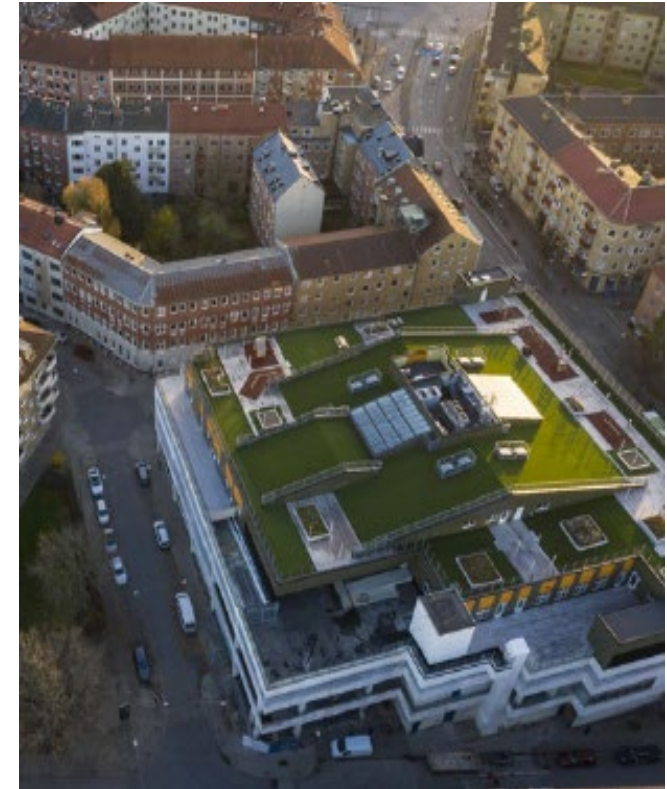
Föreslagna åtgärder för kustområden

- Identifiera särskilt utsatta riskområden för översvämning, erosion och kustzonsinklämning, samt ta fram nationellt underlag för bedömning av lämpliga åtgärder i särskilt utsatta områden.
- Utveckla övervakning av kustzonens förändring över tid som planeringsunderlag för flexibel markanvändning.
- Tillsätt en statlig utredning med syfte att ta fram förslag på finansiering, rådighet, mandat och ansvarsfördelning för att genomföra åtgärder vid kusten.

Förslag kopplat till försäkring

- Klargör hur skadekostnader för befintlig bebyggd miljö kommer att fördela sig geografiskt.
- Analysera effekter av olika scenarier för fördelning av ansvar för skadekostnader och krav på klimatanpassning med utgångspunkten att fastighetsägare även i fortsättningen har tillgång till möjligheter för ett omfattande försäkringsskydd.
- Upprätta relevanta offentlig-privata partnerskap för att säkerställa lösningar som omfattar både staten och försäkringsbranschen.
- Inrätta en nationell dataplattform som innehåller information från försäkringsbranschen om kostnader i samband med klimatrelaterade naturskadehändelser.

Frågor?

www.klimatanpassningsradet.se

klimatanpassningsrad@smhi.se

**NATIONELLA EXPERTRÅDET FÖR
KLIMATANPASSNING**